

Groenblauwe Schoolpleinen

Hoe je als jeugdarts aan de slag kunt met de gezonde leefomgeving

Een uitgewerkt voorbeeld

Gemaakt door Ineke Mejía Ordoñez – Saalmink, AIOS jeugdgezondheidszorg

Introductie

In deze presentatie is het voorbeeld groenblauwe schoolpleinen uit het inspiratieboek uitgewerkt. Het laat zien hoe je als jeugdarts vanuit de verschillende rollen met de gezonde leefomgeving aan de slag kunt gaan. Zo hebben wij jeugdartsen een positieve impact op de gezondheid van alle kinderen. Laat je inspireren!

Klik op afbeeldingen om direct door te gaan naar de dia met meer informatie.

Ga een pagina verder

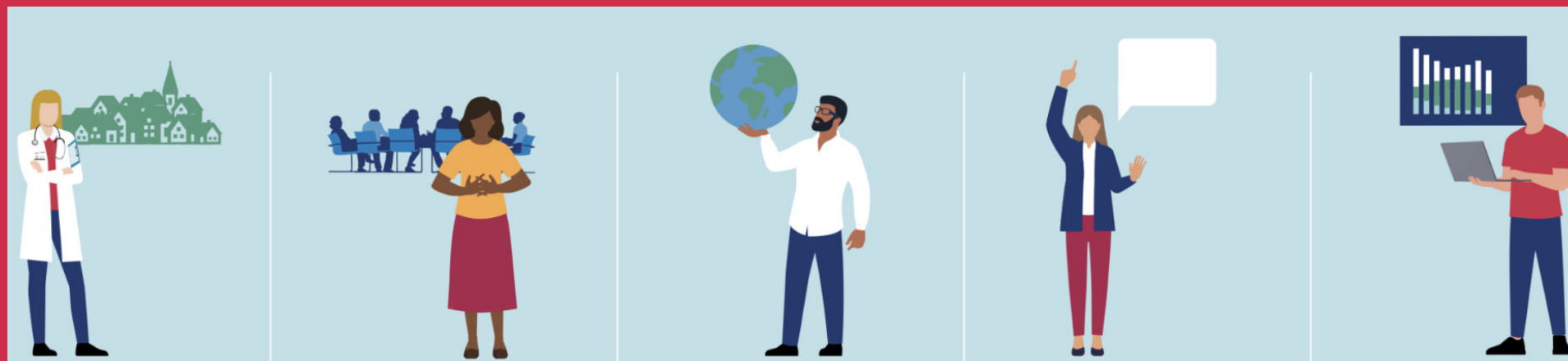
Ga terug naar het overzicht/vorig thema

Ga naar volgend thema

Groenblauwe Schoolpleinen

Groenblauwe schoolpleinen kunnen anders dan grijze schoolpleinen op een duurzame wijze bijdragen aan jeugdgezondheid, hierbij een aantal actuele gezondheids- en maatschappelijke problemen in ogenschouw nemend (duider en medicus). Jeugdartsen kunnen scholen, gemeenten en andere partijen inspireren en adviseren om met een groenblauw schoolplein aan de slag te gaan, en hen hierbij op weg helpen (verbinder en richtinggever).

Inhoudsopgave

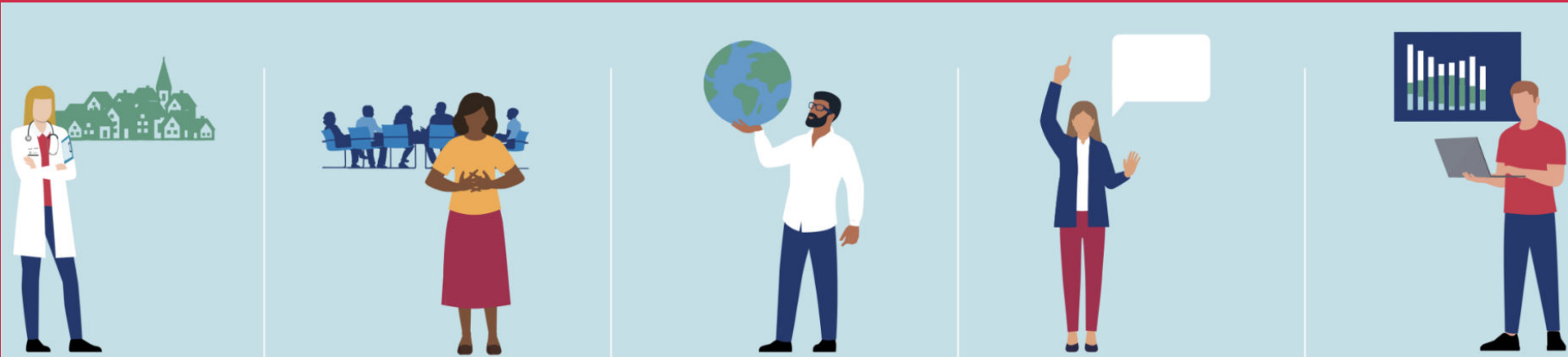
Grijs versus Groenblauw

Actuele (maatschappelijke)
Uitdagingen voor de
Jeugdgezondheid

De Meerwaarde van
Groenblauwe Schoolpleinen

Stap voor Stap naar
Groenblauwe Schoolpleinen

Ik lees liever
een document

Grijs versus Groenblauw

Grijze schoolpleinen

Groenblauwe schoolpleinen

Inhoud

Actuele uitdagingen

Grijs versus Groenblauw

Grijze schoolpleinen

80% van de schoolpleinen in Nederland bestaat uit stenen met weinig mogelijkheden voor spel of onderwijs (DUO 2021)

Groenblauwe schoolpleinen

Grijs versus groenblauw

Grijs versus Groenblauw

Grijze schoolpleinen

Groenblauwe schoolpleinen

Er zijn natuurlijke elementen (groen): bomen, struiken, bloemen, hoogteverschillen, speelwater, zand, moestuin.

- Met en in de natuur spelen
- Variatie in natuurlijk materiaal leidt tot verschillende zintuigelijke ervaringen, creatief spel en ontspanning

Er is een waterbuffer (blauw): regenwater wordt opgenomen, riool wordt ontlast, grondwaterpeil verbetert.

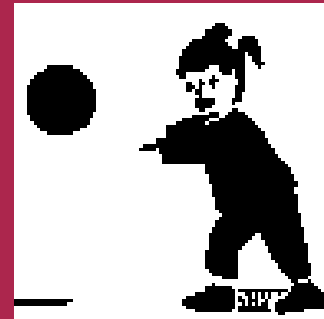

Grijs versus groenblauw

Actuele uitdagingen

Actuele (maatschappelijke) Uitdagingen voor de Jeugdgezondheid

Inhoud

Grijs versus
Groenblauw

Meerwaarde
Groenblauw

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Forse Bewegarmoede

Beweegrichtlijn voor kinderen 4-18 jaar

- Minimaal elke dag 1 uur matig intensief bewegen
- Minimaal 3x per week spier- en botversterkende activiteiten
- Stilzitten voorkomen

Volgens de leefstijlmonitor en gezondheidsmonitor jeugd 2023 voldoet aan de beweegrichtlijn:

- Kinderen 4-12 jaar: slechts 60%
- Kinderen 12-18 jaar: nog minder, 39%
- Pubers uit 2e en 4e klas: nog minder, 15%

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Kinderen Spelen Minder Buiten

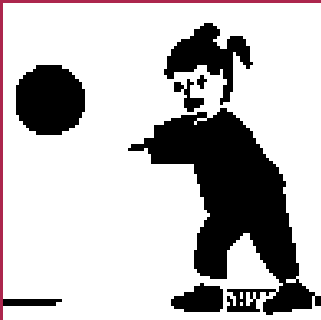
Uit onderzoek van Jantje Beton blijkt dat in Nederland in 2024:

- Maar 13% van de kinderen van 6-12 jaar dagelijks buiten speelt zonder volwassene.
- Ruim de helft (53%) van de 6-12-jarigen minder dan 6 uur per week buiten speelt, de buitenspeeltijd van school, BSO en vrije tijd opgeteld.
- Bijna de helft van de kinderen van 6-12 jaar vaker binnen dan buiten speelt, terwijl de helft van de kinderen vaker wil buitenspelen.
- Ook ouders buiten spelen belangrijk vinden.

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Matige Motorische Ontwikkeling

Uit de motoriekpeiling 2023 blijkt dat 1 op de 5 kinderen van 4-12 jaar ondergemiddeld scoort bij de MQ-scan, een gevalideerd instrument om motorische ontwikkeling te meten op die leeftijd.

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Toename Overgewicht en Obesitas

Leefstijlmonitor 2023 Nederland:

- Kinderen 4-12 jaar: 11% overgewicht, 3.7% obesitas
- Kinderen 12-18 jaar: 14% overgewicht, 4.5% obesitas

Kinderen met overgewicht bewegen nog minder dan leeftijdsgenoten

- Slechts 29% van de kinderen met overgewicht van 12-18 jaar voldoet aan de beweegnorm, dat is 10% minder dan de jongeren zonder overgewicht.
- Juist bij overgewicht is bewegen extra belangrijk voor het stimuleren van vetafbraak, verhogen van insulinegevoeligheid en versterken van hart en bloedvaten, om zo o.a. diabetes en hart- en vaatziekten te helpen voorkomen

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Achteruitgang Welzijn

Gezondheidsmonitor jeugd 2023, cijfers van scholieren uit de 4^e klas:

- Slechts 76% voelt zich meestal gelukkig
- 27% heeft psychische klachten
- 29% voelt zich soms tot altijd eenzaam
- 35% (jongens), 66% (meisjes), 75% (anders) ervaart (zeer) vaak stress
- Cijfers uit de 2^e klas zijn vergelijkbaar

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Toename Myopie en Slechtziendheid

- In Nederland heeft 1,2% van de 6-jarigen myopie
- Van de kinderen jonger dan 10 jaar met myopie, ontwikkelt 9% hoge myopie
- Hoge myopie leidt in 25% van de gevallen tot slechtziendheid
- Hoge myopie leidt in 10% van de gevallen zelfs tot blindheid
- In Nederland is 1 op de 3 kinderen onder de 15 jaar (ernstig) bijziend

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Kansenongelijkheid in gezondheid

- Het maakt uit waar je wieg staat voor je gezondheidskansen.
- Ongunstige factoren komen vaker voor bij een lage sociaaleconomische status (SES).
- Mensen in armoede overlijden 7-8 jaar eerder en worden 25 jaar eerder ziek dan mensen met een hoog inkomen.
- Gezondheidsverschillen zijn bij kinderen al zichtbaar.
- Overgewicht en myopie komen vaker voor bij kinderen uit een milieu met lage SES

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Klimaatveranderingen

In de toekomst komen hitte, overstromingen en slechtere biodiversiteit vaker voor.

- Gezondheidsproblemen bij hitte: hitte-uitputting; minder fysiek/cognitief functioneren.
- In Nederland worden in 2033 al 25% meer warme dagen verwacht dan nu. In de jaren daarna zal dit verder toenemen.
- Biodiversiteit is belangrijk voor voedselvoorziening, grondstoffen voor bouwmaterialen en medicijnen, en het voorkomen van ziekten en plagen.

Actuele uitdagingen voor de jeugdgezondheid:

Kinderrechten in het geding

Nederland heeft het ‘Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind’ ondertekend:

- Alle kinderen hebben recht op de grootst mogelijke gezondheid
- Preventieve gezondheidsmaatregelen zullen worden ontwikkeld
- Het recht op gelijkheid en gelijke kansen wordt meermaals beschreven.

Nederland is in 2023 gezakt van plek 4 naar plek 20 op de jaarlijkse internationale ranglijst van naleving van kinderrechten. Belangrijke oorzaken:

- Toegenomen kinderarmoede
- Onvoldoende meenemen van belangen van kinderen en toekomstige generaties in maatschappelijke besluiten zoals rondom klimaatverandering

De Meerwaarde van Groenblauwe Schoolpleinen

Preventie voor een Gezonde Toekomst

Jeugdgezondheid

Maatschappij

Potentiële nadelen

Conclusie

Inhoud

Actuele uitdagingen

Stappenplan

Groenblauwe Schoolpleinen voor een Gezonde Jeugd

Meer Bewegen en Buiten Zijn

Groenblauwe schoolpleinen nodigen uit tot:

- Meer, intensiever en gevarieerder bewegen in de pauze, blijkt uit studies bij basisschoolleerlingen
 - 10-50% meer (matig) intensieve activiteit in de pauze
 - 10% afname van zitgedrag in de pauze
 - Mogelijk kleinere verschillen tussen jongens en meisje in (in)activiteit
 - Ook op zeer warme dagen bewegen kinderen meer op groene schoolpleinen.
- Meer buiten zijn in pauzes én tijdens lessen
 - Dankzij de waterbuffer leidt hevige regenval niet tot overstroming → het plein is direct na de bui weer bruikbaar
 - Bij aanwezigheid van een buitenlokaal kan de buitentijd worden vergroot

Groenblauwe Schoolpleinen voor een Gezonde Jeugd

Positieve Effecten van Bewegen en Buiten Zijn

Gezond lichaam

Goede motoriek

Gezond gewicht

Beter brein

Goed zien

Positieve Effecten van Bewegen en Buiten Zijn

Gezond lichaam

- Hart- & bloedvaten
- Botten & spieren
- Immuunsysteem

Goede motoriek

Oefening verbetert motorische ontwikkeling

Gezond gewicht

Minder chronische ziekten

Beter brein

- Betere doorbloeding:
- Positieve emoties
 - Cognitieve ontwikkeling
 - Minder depressie

Goed zien

- Elk uur extra buiten per week:
- 2% minder myopie
 - minder slechtziendheid
 - minder blindheid

Groenblauwe Schoolpleinen voor een Gezonde Jeugd

Meer Positieve Effecten uit Studies

Basisschool leerlingen:

- Minder angstklachten: hoe meer groen, hoe minder angst
- Creatief en gevarieerd spel → mogelijk betere fysieke, socialemotionele, en cognitieve ontwikkeling
- Mogelijk meer pro-sociaal gedrag en vrienden; minder ruzies/pesten

Middelbare scholieren:

- Minder stress en betere stemming

Basisschool en middelbare school:

- Beter herstel na de pauze → mogelijk betere prestaties
- Beter mentaal welzijn
- Meer waardering voor het schoolplein (ook bij docenten en ouders)

Groenblauwe Schoolpleinen voor een Gezonde Toekomst

Kansen voor de Maatschappij

Gelijke gezondheidskansen

Betere klimaatadaptatie

Sociale cohesie versterken

Kansen voor de Maatschappij

Gelijke gezondheidskansen

- Schoolpleinen zijn voor alle kinderen
- Kinderen met lage SES komen minder buiten en minder in het groen
- Bij lage SES mogelijk nog meer positief effect op:
 - Verminderen myopie en angstklachten
 - Verbeteren prosociale interactie en herstel na de pauze

Betere klimaatadaptatie

Sociale cohesie versterken

Stap voor stap groenblauw

Kansen voor de Maatschappij

Gelijke gezondheidskansen

Betere klimaatadaptatie

Groene oases in de bebouwde kom:

- Verkoeling
- Verbeterde biodiversiteit

Blauwe waterbuffer:

- Minder overstromingen
- Beter grondwaterpeil, minder droogte

Sociale cohesie versterken

Stap voor stap groenblauw

Kansen voor de Maatschappij

Gelijke gezondheidskansen

Betere klimaatadaptatie

Sociale cohesie versterken

Vergroening geeft buurtbetrokkenheid:

- Minder hangjongeren
- Minder zwerfvuil

Als schoolplein openbaar na schooltijd:

- Gebruik voor de buurt
- Goede effecten voor kinderen worden versterkt

Groenblauwe Schoolpleinen

Potentiële Nadelen

In de literatuur geen veiligheidsproblemen beschreven

- Docenten ervaren een groengrijs schoolplein het meest veilig. Volledig groen vinden zij lastiger surveilleren en op een grijs schoolplein zien zij meer ruzies/opstootjes
- Soms zorgen vanuit de buurt over veiligheid en overlast
 - Betrek de buurt bij de plannen
 - Draag oplossingen aan en maak goede afspraken (zoals het plein afsluiten na zonsondergang)
 - Laat eventueel een wijkagent meedenken

Groenblauwe Schoolpleinen

Potentiële Nadelen

Kinderen en de school worden vaker vies

- Ouders en leerkrachten vinden dit meestal geen probleem
- Leerlingen vinden dit in 30% van de gevallen vervelend
 - Houd hiermee rekening in het ontwerp (hoeveelheid speelwater of zand)
 - Een andere oplossing: voor alle kinderen laarzen op school

Hoge kosten voor aanleg en onderhoud

- Leraren en directeuren vinden de positieve effecten belangrijker
 - Veel subsidieregelingen door de vele positieve effecten op jeugdgezondheid, buurt en klimaat
 - Kinderen, ouders en de buurt kunnen helpen bij aanleg en onderhoud

De Meerwaarde van Groenblauwe Schoolpleinen

Preventie voor een Gezonde Toekomst

Concluderend

- Groenblauwe schoolpleinen zijn van grote meerwaarde voor de jeugdgezondheid en de maatschappij, omdat het aan zoveel actuele uitdagingen positief kan bijdragen.
- Door de grote oppervlakten verspreid door stad en land heeft het de potentie deze positieve bijdrage extra te versterken.

Aan de slag met het stappenplan

Stap voor Stap naar een Groenblauw Schoolplein

Stap 1: vind medestanders

Stap 2: agendeer & adviseer

Stap 3: help scholen op weg

Stap 4: blijf betrokken

De jeugdarts kan een rol spelen in de gezonde leefomgeving door groenblauwe schoolpleinen onder de aandacht te brengen. De jeugdarts kan: scholen, gemeenten en mogelijke medestanders informeren (medicus, duider), adviseren (richtinggever), en met elkaar in contact brengen (verbinder).

De keuze voor een groenblauw schoolplein en de uitvoering ervan horen niet bij de rol van de jeugdarts. Dit is aan de eigenaar van het plein, meestal de school of gemeente.

De jeugdarts kan wel een rol spelen in het op weg helpen en ondersteunen van de uitvoerders met kennis en connecties. Een aantal stappen kunnen jeugdartsen op weg helpen in hun rol.

[Meerwaarde Groenblauw](#)

[Inhoud](#)

Stap voor Stap naar een Groenblauw Schoolplein

Stap 1: vind medestanders

Maak een krachtenveldanalyse en betrek daarin diverse domeinen. Wat zijn wensen en belangen die spelen? Denk aan:

- Kinderen, ouders, buurtgenoten
 - Sleutelfiguren met bruikbare vaardigheden (zoals fondsenwerving)
- School: docenten, directeur, bestuur
- Beleidsmedewerkers van gemeente en waterschap voor:
 - Scholen, omgevingswet, preventieve zorg, klimaatadaptatie
 - Subsidiebeheer
- Medestanders in collectieve preventie
 - JOGG-regisseur / -adviseur school: werkt samen met gemeente, contact met lokaal netwerk. Richt zich op bewegen, voeding, ontspanning. Vind hier of jouw gemeente meedoet: <http://jogg.nl/werknet>
 - Gezonde school adviseur: vaak partner van JOGG/zicht op buiten
 - Zicht op buiten: contact met lokaal netwerk, gericht op buiten & bewegen
 - Alles is gezondheid: netwerk van organisaties verspreid door het land die willen meewerken aan een gezonde leefomgeving. Vind hier welke organisaties in jouw provincie meedoen: <https://www.allesisgezondheid.nl/netwerk-en-partners/partners/>

Stap 2: agendeer & adviseer

Stap 3: help scholen op weg

Stap 4: blijf betrokken

Stap voor Stap naar een Groenblauw Schoolplein

Stap 1: vind medestanders

Stap 2: agendeer & adviseer

Stap 3: help scholen op weg

Stap 4: blijf betrokken

Ga met mogelijke medestanders in gesprek, gebruik hierbij eventueel de factsheet. Bepaal het doel van je gesprek: agenderen, informeren en/of adviseren?

Adviseren

- Aan de eigenaar van het plein: de school, soms de gemeente. Indien de situatie zich voordoet, kun je aansluiten bij verbouwingsplannen van de school.
- Aan beleidsmedewerkers van de gemeente. Dit advies ligt breder, denk aan:
 - Omgevingsplannen, zoals voor nieuwbouwwijken.
 - Omgevingsregels, die volgens de omgevingswet de komende jaren vernieuwd worden.
 - Preventie wetgeving, die gemeentes verplicht om regels voor preventie te formuleren.

Agenderen en informeren

- Voor scholen/gemeenten kan de informatie uit deze presentatie gebruikt worden. Aanvullende cijfers over jouw GGD of gemeente vind je hier:
<https://www.vzinfo.nl/bewegen/regionaal/jongeren#meer-informatie-jeugd>
<https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/gezondheid>
- Gericht op inspiratie van andere partijen, zoals het informeren van kinderen en ouders door het ophangen van een informatieposter of factsheet in de wachtkamers van je JGZ-organisatie, of eventueel bij de huisarts. Dit kan leiden tot initiatief richting de school. Wees creatief.

Stap voor Stap naar een Groenblauw Schoolplein

Stap 1: vind medestanders

Stap 2: agendeer & adviseer

Stap 3: help scholen op weg

Stap 4: blijf betrokken

- Geef startpunten en tips mee vanuit bijlage 2:

[Help de School op weg naar een Groenblauw Schoolplein](#)

- Spreek af met andere partners wie deze tips deelt met school. Indien partners als JOGG of de gezonde school adviseur bij een school betrokken zijn, dan is er waarschijnlijk al een vast aanspreekpunt voor de school.

Stap voor Stap naar een Groenblauw Schoolplein

Stap 1: vind medestanders

Stap 2: agendeer & adviseer

Stap 3: help scholen op weg

Stap 4: blijf betrokken

- Als jeugdarts kun je gedurende het proces blijven ondersteunen
 - Geef groepsvoorlichting over de meerwaarde van groenblauwe schoolpleinen
 - Treed op als verbinder
 - Evalueer het project met de school en informeer of je kunt helpen met kennis of connecties. Doe dit zowel voor als na de vergroening
 - Gebruik eventuele leerpunten in je advies bij een volgende school of deel deze met collega's
- Indien je affiniteit hebt met onderzoek: overweeg dit te koppelen aan de evaluatie
 - Follow-up consulten t.a.v. zaken die wij reeds in het dossier registreren, zoals SDQ, gewicht, hoeveelheid fysieke activiteit en verwijzingen oogarts.
 - Gebruik deze informatie om de veranderingen inzichtelijk te maken.

Aan de slag voor een Gezonde Jeugd!

Groenblauwe schoolpleinen zijn een prachtige kans voor een gezonde jeugd; en kunnen tevens bijdragen aan het creëren van kansengelijkheid en klimaatadaptatie. Hoe meer groenblauwe schoolpleinen er komen, hoe meer profijt ervan te verwachten is. Laten we de handen met diverse partijen ineen slaan en groenblauwe schoolpleinen op de kaart zetten!

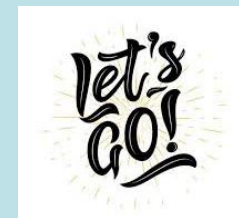
Samen voor een gezonde jeugd!

Ik wil nu aan de slag,
geef mij die factsheet!

Ik wil meer lezen en
bronvermelding

Ik wil met een ander
onderwerp aan de slag

